

Ekonomické metody hodnocení a společenský blahobyť

Patrik Sieber

Co zajímá soukromý sektor a co veřejný? **Co je jim společné?**

- **Základní otázka alokace:**
  - Jak použít vzácné zdroje?
  - Prakticky tedy: Kam investovat, co produkovat, co spotřebovávat? (obecně jakou možnost zvolit z disponibilních možností?)
- **Racionální rozhodnutí by mělo být založeno na jeho důsledcích** (tj. rozdílu nulové a realizační varianty).
  - Je nezbytné klasifikovat, kvantifikovat a „nějak ohodnotit“ důsledky variant.
  - Protože jsou důsledky však více či méně nejisté můžeme je spíše předpokládat (očekávat, plánovat) než „měřit“ či „určit“.

Co zajímá soukromý sektor a co veřejný? Co je jim rozdílné?

- **Hodnota pro koho** nás zajímá?
  - Spotřebitel vs.. Shareholder podniku vs. Společnost (její členové)
- **Různé cíle**
  - Užitek ze spotřeby vs.. Hodnota pro vlastníka vs. Společenský blahobyt (welfare, wellbeing)
- **Metodicky** tak můžeme měřit pro zjištění dopadu na cíl důsledky ve formě:
  - Negativní a pozitivní změny užitku vs.. Cash inflow a Cash outflow vs. Social Costs and Benefits (společenské náklady a přínosy)
- To se promítá pak do společných a rozdílných charakteristik metodických přístupů
  - Osobní rozhodování na základě vlastních preferencí vs.. Finanční ocenění (ohodnocení) projektu (entity) vs.. Socioekonomické hodnocení projektu (entity)

Paretovská efektivita a základní kritérium

- Situace je Paretoovsky efektivní, jestliže není možno přilepšit jednomu, aniž bychom současně přihoršili druhému.
- Z Potenciálního Paretoovského zlepšení vyplývá tzv. Kaldor-Hicksovo kritérium:
  - Intervence (změna, projekt, politika, program) je přijatelná tehdy, jestliže ti, kteří díky ní získávají, mohou plně kompenzovat ty, kteří díky ní ztrácejí, a stále na tom budou lépe, než v případě, že by intervence akceptována nebyla.

Disponibilní metody

- MCA (Multi-Criteria Analysis) – vícekriteriální přístup
- CBA (Cost-Benefit Analysis) – Analýza nákladů a přínosů
- CMA (Cost Minimum Analysis)
- CEA (Cost-Effectiveness Analysis)
- CUA (Cost-Utility Analysis)

Společenská CBA

- Agreguje všechny přínosy a újmy dopadající na všechny členy definované společnosti. Agregace nesourodých efektů je dosaženo převodem na peněžní prostředky, čímž se zásadně odlišuje od ostatních metod.
- Lze ji označit za jednoznačně nejrozpracovanější a nejbezrozpornější rámec pro hodnocení variant ze společenského hlediska.

CBA v obecných krocích

1. vymezení objektu hodnocení,
2. definice společnosti,
3. klasifikace a kvantifikace důsledků v přirozených jednotkách,
4. ohodnocení důsledků v peněžních jednotkách,
5. stanovení společenské diskontní sazby,
6. výpočet kritériálních ukazatelů ,
7. vypořádání se s rizikem (analýza, úprava, hodnocení).

Co brání dobré evaluaci

- **Ochota** – motivace zúčastněných subjektů zjistit co nejvěrnější obraz předkládané varianty (žadatelé, politici, úředníci)
- **Schopnost – problém v úrovni**
  - Personální
  - Metodické
  - Datové (v historické a predikční rovině)

Jak je to možné řešit

- **Organizace veřejné správy obecně (viz možnosti NKÚ, legislativa řešící státní správu....)**
- **K evaluaci samotné:**
  - **Zdroje na školení a vzdělávání obecně, personální práce v evaluační praxi, metody a metodiky, data, pravidla nakládání s daty**

Limity řešení

- **Budoucnost je vždy nejistá (problém rizika a nejistoty)**
- **Evaluace samotná spotřebovává zdroje (problém disponibility a schopnosti vychovávat a udržet kvalitní evaluátory jakož i disponibility podkladových analýz a dat)**